Stina Cedergren berättar om släktgårdar runt Mönsterås och på Öland från tiden omkring 1900 till 1960

Vid släktmötet 1990 i Mönsterås

SLÄKTGÅRDAR OCH MÄNNISKOR DÄR.

Kära Fränder!

När jag ombads att skildra mina minnen från gamla Mönsterås, så tror jag, att just minnen från våra gemensamma släktgårdar och människorna där är det, som i någon mån kan intressera.

Jag går till verket med att presentera mig själv som yngsta dotter till Carl och Julia Cedergren, Storgatan 21. Där är jag född, där har jag vuxit upp och där bor jag fortfarande tillsammans med min syster Inga. Mina föräldrar, Carl Aron från Stubbemåla och Kronobäck och Julia Anna Maria från Berg, en gammal gård nordväst om Köpingen, gifte sig 1897 och flyttade vid sekelskiftet in i gården. Här växte vi sex systrar upp i goda föräldrars hägn, i generositet och glädje, med stora utrymmen och inte minst en trädgård med både parkgunga och lekstuga. Den sistnämnda står alltjämt kvar. Storgatan 21 blev mötesplats inte bara för Pappas affärskunder utan också för släkten. Bl. a. var "julottekaffet" där en länge uppskattad tradition.

Men sorger och bekymmer drabbade också oss. Skolhusbranden 1917 då min syster Ruth omkom, var ett hårt slag för alla. Glada minnen från min Pappa var söndagspromenaderna ut till släktgårdarna Stubbemåla och Kronobäck. På Stubbemåla bodde då ingen av släkten. Söderquistarna hade flyttat, men familjen Johansson tog emot. Deras dotter, vars 100-årsdag jag nyligen firat, var anställd på min Pappas kontor. Pappa var intresserad av grödan på åker och äng och av djuren i ladugård och stall. På höstarna lockade stora salen på Stubbemåla. Där förvarades och packades all frukt som plockades inte bara på Stubbemåla och Kronobäck utan också på Grimhult och Åby, för att med skutor skickas till Stockholm för försäljning.

Mina minnen av Stubbemåla som släktgård har jag från Gösta och Margit Cedergrens tid, när de som nygifta flyttade in 1943. Men släkten lever vidare där med Margit, Lars, Olle, Kerstin och Eva.

Mina söndagspromenader med Pappa och systrar fortsatte oftast till Kronobäck, där Farbror Petrus, Faster Maria och kusinerna Hanna, Pelle, Gösta, Carl Axel, Nils och Majna bodde. - Jag fortsätter alltjämt vägen fram, där slutmålet oftast varit och är just Kronobäck. - Jag tror att många av vår släkt, Cedergrenar, Söderquistar, Halldorfar och Hamrinare på sommar- och vinterlov där upplevt en storslagen gästfrihet. Jag minns andjakter på Nötön, kräftfiske i bäcken, utfärder i lövade skrindor till Bäckhult för smultronplockning, slädfärder och julmiddagar. Jag har också glada minnen från djärva åkturer med Farbror Petrus till gårdarna i Grimhult och Åby. Faster Maria var legendarisk, med vänlighet, godhet, humor och till synes aldrig sinande gästfrihet tog hon emot oss alla. Ett foto från släktmötet 1950 syne mig signifikativt - hon kallar oss till bords med vällingklockan! Minnen från Kronobäck och livet där innefattar också "gårdens folk", de flesta trotjänare sedan flera generationer: Rättar-Per, Manda och Sven, Axel Holm, Karl-Johan, "Mana", Emil och Johan Karlsson, Kalle Helling. Jag minns dem från åker och äng, på droskans kuskbock, när de med stallyktor och bjällror passerade Storgatan med sina timmerforor på väg till och från skogarna i Grimhult och Åby. En imponerande syn!

På min vandring ut till Kronobäck stannar jag i minnet till vid Skolhuset hos Farbror August och Tant Anna Pettersson -Halldorf. Det är framför allt firandet av stora högtidsdagar jag minns, när deras stora barnaskara var samlad till fest med övrig släkt. På skolhusets övervåning fanns småskolan och dess lärarinna, allas Tant Augusta Höglander. Genom sin make räknade hon sig till vår släkt, hur det jag ej. Hon var imponerande att se på med sina över 100 kilo. Alltid glad och pigg, vi barn älskade henne - sagoberätterskan och "Fia-

konstruktören". Som pensionerad flyttade hon in till köpingen, blev en gärna sedd gäst på alla kafferep, och på väg till och från dessa gjorde hon alltid besök i vårt hem.

Från "Stugan" - Farbror Felix och Tant Lizzies "sommarresidens" har jag glada sommarminnen. Badhuset, lekstugan och crocketspelet lockade oss alltid. Ett bestående minne är Erik och Ruth Thorells bröllop en strålande julidag 1928, med Harald Erici som vigselförrättare - ett stort släktsammandrag, ett festligt sommarbröllop. Att släktband och känslan för en bygd kan växa sig stark är väl den "Hamrinska kolonien" ett bevis för. I Kronobäck, Kråkebäck, Långnäs, Gröndal, Fliseryd, på Ödängla och Lövö har de alla sina sommarhem.

I släktgårdarnas rad finns också Långlöts Norregård. Avståndet över sundet gjorde resorna dit mera sporadiska, men inte dess mindre spännande - båtresa med Viking eller Kalmarsund nr 7, sedan tågresa och hästskjuts.

Min Pappa vistades en tid varje sommar på Borgholms Kuranstalt och ville oftast ha någon i familjen som sällskap. Då gjordes utflykter till Slottsruinen och Kaffetorpet, visit hos Tant Hedda Lind, en avlägsen släkting. Hon tog emot oss i trädgårdspaviljongen innanför det höga planket.

Under dessa Borgholmsbesök gjordes alltid resor till Långlöt, där Faster Hilma och kusinerna bodde på sin Norregård. Faster Hilma var änka efter min Pappas bror Albert. Efter hans död skötte hon med okuvlig energi gården, tills hennes son Gustaf tog över ansvaret. Den gästfrihet, som han och hans Anna och övrig Ölandssläkt utövat under tidigare släktmöten, minns väl de flesta av oss med glädje och tacksamhet.

På väg ut till Stubbemåla och Kronobäck ligger två Elgerumsgårdar med anknytning till släkten. Nuvarande Hembygdsgården är en sådan. Den har en annan gren av vårt släktträd ägt, och sentida ätt-

lingar har de senare åren tagit kontakt med mig för vidare forskning av sin släktgren.

Den andra Elgerumsgården ägdes på 1800-talet av Carl och Carolina Cedergren. Carl var son till Aron på Stubbemåla och Carolina var syster till Oscar Nilsson från Gränebo-Guttorp. Genom dennes äktenskap med min Mammas syster knöts släktbanden liksom samman. Gården ägs och bebos nu av Carolinas brorsons dotter med familj. Det är från senare generationers släktkalas jag har mina minnen.

Den gamla järnhandlargården Storgatan 56 är också en släktgård av äldre datum än mitt hem. Här bodde under senare 1800-talet järnhandlaren Gustaf Cedergren med sin Ingrid. Han tillhörde en annan gren av släktträdet - troligen från Länghults gård. Hon var Stockholmsflickan, som träffat sin betydligt äldre make hos systern Maria Längqvist, gift med Emanuel Längqvist, lärare vid Mönsterås "Pedagogi". Enligt hörsägen deltog Gustaf och Ingrid livligt i den tidens sällskapsliv. Ingrid ung, ståtlig på sin ridhäst, charmant värdinna var nog en främmande fågel såväl i köpingens borgarkretsar som i Gustafs mera jordnära och nyktra släkt. Men glansen falnade. I villa Visborg , den än i dag vid Elgerumsvägen befintliga lilla jaktslottslikmande byggnaden, fick de båda en fristad hos vännen och styckjunkaren Gustaf Adolf Preutz. Släktens bistånd i form av mjölk, mjöl, slaktmat, ved o.s.v. var den tidens socialhjälp.

Nyss nämnde Emanuel Längqvist blev senare vald till kyrkoherde i Fliseryd, men dog före sitt tillträde. Familjen flyttade till Stockholm där deras vackra hem blev en glad träffpunkt för många i släkten.

Så har jag då, utan pretentioner, tagit Er alla med på en minnenams vandring till gårdar i Släkten, där glädjande nog Du än idag kan knacka på, träffa en frände, stiga in och känna Dig välkommen.

Mönsterås i februari 1990.